

KÜLLİYE

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Şefika Gaspıralı'nın Âlem-i Nisvân Dergisi Üzerine Bir İnceleme ve Sistematik İndeks

An Analysis on Şefika Gaspıralı's "Âlem-i Nisvân" Journal and its Systematic Index

Yazar / Author

Hilal DOĞAN*

Giriş: Şefika Gaspıralı'nın Gazeteciliği ve Dergiciliği

TÜRK Dünyasında "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" düşüncesiyle tanınan İsmail Gaspıralı'nın kızı olan Şefika Gaspıralı, eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın gazetesi olan *Âlem-i Nisvân*'ın müdiresidir. Rusya'daki Türk Kadın Hareketi'nin öncüsü de olan Şefika Gaspıralı, Azerbaycan Türk Cumhuriyeti'nin başbakanlarından Nesip Yusufbeyli'nin eşidir. Kırım Türk Cumhuriyeti'nde Kurultay Başkanlık Divanı üyeliği ve iki dönem milletvekilliği yapmış olan Şefika Gaspıralı, aynı zamanda anaokulları eğitimcisidir.

21 Kasım 1886'da Kırım'ın Bahçesaray şehrinde doğan Şefika Gaspıralı'nın babası Türk Dünyasında "Dilde, Fikirde, İşte Birlik"

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Ankara / Türkiye, e-mail: hcdoganted@gmail.com
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8542-3074>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):
Doğan, Hilal (2020). "Şefika Gaspıralı'nın Âlem-i Nisvân Dergisi Üzerine Bir İnceleme ve Sistematik İndeks". *Külliye*, 1 (1): 103-125.

Makale Bilgisi / Article Information:

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
27 Ocak 2020	20 Mart 2020	Araştırma Makalesi	103-125
27 January 2020	20 March 2020	Research Article	

Külliye

Cilt/Volume: 1 • Sayı/Issue: 1 • 2020

düşüncesiyle tanınan İsmail Gaspıralı, annesi ise Kazanlı Akçuralar ailesinden İsfendiyar Bey'in kızı Zühre Hanım'dır. Şefika Gaspıralı, aynı zamanda Türkçülük akımının önde gelen temsilcilerinden olan Yusuf Akçuranın halasının kızıdır (Çınar2018: 59-60; Hablemitoğlu-Hablemitoğlu 1998: XI; Şahin 2014: 217).

Gaspıralı ailesinin en büyük kızı olan Şefika Gaspıralı, mektebe gitmeden önce okuma yazmayı öğrenmiştir. Onun yetenekli bir çocuk olduğunu gören babası İsmail Gaspıralı, yeni eğitim metodu için hazırlanmış olduğu ders kitabı olan *Hoca-i Sıbyân* kitabını kızı Şefika'ya verdikten kısa bir süre sonra, kızını kendi eğitim metodunu uyguladığı mektebe gönderir. Şefika Gaspıralı'nın gitmiş olduğu mektep, babası İsmail Gaspıralı'nın 1884'te Bahçesaray'da eğitim reformunun ilk aşamasını hayata geçirdiği ilk Usûl-ü Cedîd mektebidir. Bu mektepte babası İsmail Gaspıralı'nın kız kardeşi ve Şefika Gaspıralı'nın halası olan Selime-Pembe Hanım da öğretmenlik yapmıştır (Bozkurt 2004: 296; Çınar 2018: 60; Hablemitoğlu-Hablemitoğlu 1998: 75-76; Saray 1989: 53).

O yıllarda kız çocukları okula gönderilmiyor, kadınların okuma yazma bilmesine bile izin verilmiyordu. Böyle bir ortamda İsmail Gaspıralı, Usûl-ü Cedîd metodunu ailesinde de başarıyla uygulamış, kızı Şefika Gaspıralı'yı yeni eğitim metoduyla ders veren mektebe göndermiştir. Ayrıca İsmail Gaspıralı, kızı Şefika'ya özel Rusça öğretmen de tutmuştur. Bu sayede Şefika Gaspıralı, ileri derecede Rusça bilgisine sahip olmuştur (Çınar 2018: 61).

Daha önce *Tonguç* (1881) ve *Mirât-ı Cedîd* (1882) adıyla dergiler çıkaran İsmail Gaspıralı, Türkçe gazete çıkarmak için defalarca gittiği Petersburg'dan Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasının 100. yıl dönümü dolayısıyla 1882'de gazete için izin almıştır.

İlk sayısı 22 Nisan 1883'te Bahçesaray'da basılan *Tercümân* adındaki bu gazete 'Dilde, Fikirde ve İşte Birlik' ilkesiyle haftada bir gün yayınlanıyordu. Ekim 1903'ten itibaren haftada iki gün çıkmaya başlayan *Tercümân*, 1912'den sonra günlük oldu. Adı 1905'te *Tercümân-ı Ahvâl-i Zamân* şeklinde değiştirilmiş, 1909'da yine *Tercümân*'a dönmüştür. İsmail Bey, gazetenin ismini İstanbul'da Şinasi Efendi tarafından çıkarılmakta olan *Tercümân-ı Ahvâl*'den esinlenerek koymuştur. Zamanla Türk Dünyası'nın gören gözü haline gelen bu gazete otuz beş yıl yayın hayatını sürdürmüştür (Akpınar 2011: 492-494; Devlet 1988: 18; Ebüzziya 1989: 362; Kalsın 2014: 104; Kırımlı 1996: 392; Kocaoğlu 2004: 215-226; Lazzerini 2004: 212; Mende 2004: 18; Yaman 2015: 53-54).

Şefika Gaspıralı'nın annesi Zühre Hanım, Kırım'da yayınlanan ilk Türkçe gazete olan *Tercümân*'ın ilk zamanlarında İsmail Gaspıralı'nın karşılaştığı zorluklar karşısında pes etmemesi için eşini cesaretlendirmiş ve başarılı olması için teşvik etmiştir. Annesini her zaman rol model alan Şefika Gaspıralı da

küçük yaşlardan itibaren *Tercümân Gazetesi*'nin basımından dağıtımına kadar her şeyle ilgilenen babası İsmail Gaspıralı'ya yardımcı olmuştur (Çınar 2018: 59; Hablemitoğlu-Hablemitoğlu 1998: 32; Şahin 2014: 217).

Şefika Gaspıralı, 1903 yılında kadınlar için ilk defa makale kaleme alır. Aynı yıl 41 yaşında olan annesi Zühre Hanım'ı kaybeden Şefika Gaspıralı hem evdeki işlerini hem de *Tercümân*'daki işlerini büyük bir gayretle yapmaya devam eder. Zühre Gaspıralı'nın vefat etmesinden dolayı *Tercümân Gazetesi*'nin 20. yıl kutlamaları 4 Mayıs 1903'e ertelenmiştir. Bu kutlamadaki dekorasyon, yemekler, davetliler ve benzeri ile Şefika Gaspıralı bizzat ilgilenmiştir. Şefika Gaspıralı, kutlamaya katılan Rusya Türklerinin önde gelen liderlerinin eşleri ile annesi Zühre Hanım'ın *Tercümân Gazetesi*'nin 10. yıl kutlamasındaki gibi herkesle ilgilenmiştir.

Şefika Gaspıralı, *Tercümân Gazetesi*'nin 20. yıl kutlamasını resmi olmayan bir kadınlar kongresi gibi kadınların sorunlarını görüşerek kararlar almıştır. Bunun üzerine İsmail Gaspıralı, kadınlar için özel bir dergi çıkarmak için çalışmalarına başlamıştır (Çınar 2018: 62; Hablemitoğlu-Hablemitoğlu 1998: 14, 93-99).

İsmail Gaspıralı, 11 Temmuz 1905 tarihinde İçişleri Bakanlığına Tatar dilinde *Âlem-i Nisvân* (Hanımlar Dünyası) adında haftalık dergi çıkarabilmek için bir dilekçe yazmıştır. Dilekçeye derginin programını da eklemiş ve 3 Kasım 1905'te dergi İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.

Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın gazetesi olan *Âlem-i Nisvân*, İsmail Gaspıralı'nın *Tercümân Gazetesi*'nin (1883-1914) ilave eki olarak 1905 yılının sonlarında İsmail Gaspıralı'nın imtiyaz sahipliği ve liseyi yeni bitirmiş olan kızı Şefika Gaspıralı idaresinde yayımlanmaya başlamıştır (Çınar 2018: 59-60; Hablemitoğlu-Hablemitoğlu 1998: XI; Şahin 2014: 217).

İsmail Gaspıralı'nın başyazarlığını Hasan Sabri Ayvazov'a vaziyet ettiği ve "Boğaziçi'ndeki balıkçıdan Kaşgar'daki deveciye kadar" herkesin anlayacağı bir dil kullanmayı amaçladığı (Akpınar 2011: 493) *Tercümân Gazetesi*, 1914'te İsmail Gaspıralı'nın ölümünden beş yıl sonrasına kadar yayımlanmıştır (Akpınar 2011: 492-494; Devlet 1988: 18; Kalsın 2014: 104; Kırımlı 1996: 392; Kocaoğlu 2004: 215-226; Lazzerini 2004: 212; Mende 2004: 18; Yaman 2015: 53-54). Bu tarihten sonra Şefika Gaspıralı, Rusya'daki Türk Kadın Hareketleri'nin öncüsü haline gelmiştir.

Âlem-i Nisvân Dergisi

İsmail Gaspıralı, 11 Temmuz 1905 tarihinde İçişleri Bakanlığına Tatar dilinde *Âlem-i Nisvân* (Hanımlar Dünyası) adında haftalık dergi çıkarabilmek için bir dilekçe yazmıştır. Gaspıralı yazmış olduğu dilekçeye derginin

programını da eklemiş ve 3 Kasım 1905'te dergi İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. 21 Ekim 1905 tarihli *Tercümân*'da "Jenskiy Mir" başlığı altında *Âlem-i Nisvân* dergisinin yayınlanacağı haberine Rusça olarak yer verilmiştir (Akpınar 2011: 493; Hablemitoğlu 1998: 35; Şahin 2014: 218; Yaman 2015: 55).

"13 Ocak 1905 tarihli *Tercümân*'da derginin planlanan yayın programı hakkında bilgi veren reklam makalesi yayınlanır. Burada, derginin imtiyaz sahibinin İsmail Gaspıralı, müdiresinin ise çok iyi eğitilmiş, mükemmel Rusça ve yayın işlerini bilen kızı Şefika Gaspıralı olacağı belirtilmiştir" (Şahin 2014: 218).

13 Ocak 1905 tarihli *Tercüman Gazetesi*'nde yer alan *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin programı şöyledir:

(Âlem-i Nisvân)(Hânımlar Dünyâsı)

Hânımlara mahsûs haftalık edebî ve fennî mecmû'adır. Gelen sene başından neşrini murâd itdigimiz bu mecmûanın mevâdd-ı mündericesi işbu bâblardan ibâretidir:

- 1) Hânımlara mahsûs devlet nizâmları ve şeren hukûkları.
- 2) Hâne idâresine, evlâd terbiyesine ve yurt tabîliğine dâir malûmât ve haberler.
- 3) Hâne işleri- tikiş nakış ve sâire lâzım olan mevâdd resm ve şekilleri ile.
- 4) Bizde vesâir milletlerde hânımların hâli ve maişeti ilm ve edebiyâtta. Umûr ve siyâsetde meşhûre olan hânımların tercüme-yi hâli ve resmler ile.
- 5) Mukaddimât-ı fûnûn, usûl-u ahlâk, hikâye, şi'r, târîh ve seyâhat lâzım gelen resmleri ile (*Âlem-i Nisvân* 1905 Numune Sayısı; Hablemitoğlu-Hablemitoğlu 1998: 37; Şahin 2014: 218-219).

Yukarıda yer alan *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin programı, derginin çeşitli sayfalarının dış kapağında da yer almaktadır.

1905 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin kapağında derginin numune olduğu "Nümûne olarak '*Tercümâna*' koşmadır" şeklinde ifade edilmiştir. 1905 yılına ait derginin kapağında parantez içinde "Müslimelere mahsûs edebî ve tadrîsî haftalık mecmûadır" ifadesiyle *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin kadınlara hitap eden bir dergi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca 1905 yılına ait olan kapakta "Sâhib-i İmtiyâz İsmâil G.", "İdâre Müdiresi Şefika G.", "Şehir Bağçeseray" ve "Sene 1905" ile *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin kimler tarafından, nerede ve ne zaman çıkarıldığı da belirtilmiştir. 1905 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin kapağının altında Rusça olarak "*Tercümân*'ın ücretsiz eki" ifadesi de yer almaktadır.

Timur Kocaoğlu, *Âlem-i Nisvân Özel Koleksiyonu*'nda *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 1905-Numune Sayısı; 1906 yılına ait 4, 6, 35, 37. ; 1907 yılına ait 2,

3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. ve 1910 yılına ait 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 51. Sayıları olduğu tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz 1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Dergisi'nde sırasıyla “ ‘Mektûb’, ‘Bu Nüşhamızdaki Resimler’, ‘Hadîs-i Şerîfler’, ‘Meşhûre Kadınlar’ ‘Safiye bint-i Şerife’ d-din’, ‘Âişe El- Kurtubiyye’, ‘Lâle Hâtûn’ ‘Analık Devr-i Kadîmi’ ‘Târîh-i Temden Beşerden Bir Büt’, ‘Ana Dersleri’, ‘Yaraşmak – Bezenmek’, ‘Edebiyyât’ ‘Hadîs-i Ulvî’, ‘Ziyâ Pâşâ Merhûmun’, ‘Bülbül-Yani Sandugaç’, ‘İdâreye Mektûb’ ve ‘Müşterilerin İsimleri’ ” başlıklı yazılar yer almaktadır. Dergide ayrıca başlıksız ve imzasız yazılar da yer almaktadır.

Başlıksız ve imzasız yazılarda sırasıyla Sultan Abdülaziz Han zamanında Rusçaya tercüme edilmiş bir roman, Nuristan Hanım, medeni milletlerin çocuk yetiştirmeleri hakkında bilgiler verilmekte ve hanım sahabelerin sürekli hatırdâ tutacakları hadislerden biri açıklanmaktadır.

1905 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin numune sayısı toplamda 14 sayfadır. 1905 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 12. sayfasında yer alan “Müşterilerin İsimleri” başlığının altında dergiye abone olan 24 kişinin isimleri ve dergiyi hangi şehirden takip ettikleri yazmaktadır.

Âlem-i Nisvân Dergisi'nin programı olan ve 1905-Numune Sayısının dış kapağında yer alan ifadelerin¹ 1906 yılındaki 4 (Mart), 6 (Nisan) ve 35 (Kasım). numaralarda yer aldığı ve 1907 yılındaki Ocak, Şubat ve Mart aylarındaki nüshalarda yer almadığı tespit edilmiştir.

1905 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin dış kapağında, derginin ilk sayfasında yer alan Sâhib-i İmtiyâz'ın karşısında İsmâil G. yerine “İsmâil Gaspıralı”, İdâre Müdiresi yerine de “Müdire Şefika İsmâil kızı” ifadelerinin geçtiği gözlemlenmiştir. Ayrıca derginin dış kapağında, mürâcat ve adresin Bağçesaray'daki *Tercümân* İdâresi olduğu da yazmaktadır.

1905 yılına ait *Âlem-i Nisvân* 'da yer alan “Mektûb” ve “İdâreye Mektûb” başlıklarının altında *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çıkmasından duyulan mutluluk, Şefika Hanım'ı tebrik etme ve kendilerini *Âlem-i Nisvân* Dergisi'ne kayıt etmelerini isteme ve benzeri bilgiler yer almaktadır.

“Bu Nüşhamızdaki Resimler” başlığının yer aldığı sayfa 2 ve 3'te Padişahın zevce-yi muhteremesi İmparatoriçe Aleksandra Fedurufna Hazretlerinin ve Sultan Abdülaziz Han'ın gözde cariyelerinden olan Nuristan Hanım'ın resimleri yer almaktadır. “Hadîs-i Şerîfler”de ise önce İlm-i Hadîs'den bahsedilmiş olup daha sonra bazı hadislerin Osmanlı Türkçesiyle yazımın ardından Türkçe açıklamaları yer almaktadır.

“Meşhûre Kadınlar” “Safiye bint-i Şerife’ d-din”, “Âişe El-Kurtubiyye”, “Lâle Hâtûn” başlıklarının altında İslâm Âlemindeki meşhur kadınların kısa

¹ Bk. Hablemitoğlu-Hablemitoğlu 1998: 37; Şahin 2014: 218-219.

hayat hikâyeleri anlatılmıştır. Âişe El-Kurtubiyye ve Lâle Hâtûn'un şiirlerinden örnekler de verilmiştir.

“Analık Devr-i Kadîmi” “Târîh-i Temden Beşerden Bir Büt” başlığının altında eski zamanlarda yaşayan insanlardan, o zamanlarda kadınların erkeklerden daha etkili olduğundan ve insanların babalarının değil de annelerinin ismiyle çağrıldıklarından bahsedilmektedir.

“Ana Dersleri” başlığının altında çocukların okula gitmeden önce anneleri tarafından eğitilmelerinden bahsedilmiştir. Anne ile balanın (çocuğun) soru-cevap kısmının altında annelerin balalarına sordukları “Bu ne için yasalmış? (yapılmış)” dedikleri nesnelere resimleri de yer almaktadır.

“Yaraşmak-Bezenmek” başlığında kadınların güzellik için farklı memleketlerde ne gibi zahmetler çektiği anlatılmıştır. “Edebiyyât” “Hadîs-i Ulvî” başlığının altında Sırrı Paşa'dan bir söze yer verilmişken “Ziyâ Pâşâ Merhûmun” ve “Bülbül-Yani Sandugaç” başlıklarının altında şiirlerden bir dörtlük yer almaktadır.

1906 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 4 (Mart), 6 (Nisan) ve 35 (Kasım). Numaralarında, derginin kapağında *Âlem-i Nisvân* yazısının altında Rusça “Kadınlar Dünyası” anlamına gelen Jenskij Mir ifadesi olduğu tespit edilmiştir.

Birinci sayısı 3 Mart 1906'da yayımlanan *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde planlanan yayın programı hayata geçirilmiştir. (Hablemitoğlu, 1998: 38) Örneğin, *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin yayın programının ikinci maddesinde yer alan “yurt tabîbliğine dâir malûmât ve haberler” için Osmanlı Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin kurucusu ve birçok ilkleri başarmış bir Türk profesörü olan Doktor Besim Ömer Paşa'nın “Doğururken ve Doğurduktan Sonra” adlı kitabından alıntılar yapılarak “Togururken Temizlik” başlıklı yazılar yayımlanmıştır. Bu yazılarda; o yıllardaki çocuk ölüm oranlarının fazlalığının nedenleri ve çözüm yolları, ebelik, doğum, doğumdan sonra yapılması gerekenler ve temizlik gibi konular ele alınmıştır.

Âlem-i Nisvân Dergisi'nin yayın programının beşinci maddesinde yer alan “hikâye ve seyâhat” için ünlü Fransız yazarı Jules Verne'nin “*İki Yıl Okul Tatili, İki Yıl Mektep Tatili, Seyâhat-ı Hâriku'lâde*” olarak Türkçeye çevrilmiş kitabı *Deux Ans De Vacances*, “Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı'alar” adıyla *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çeşitli sayılarında yer almıştır. Jules Verne'nin kitabı dışında Muallim Naci'nin “Zavallı Kız” adlı hikâyesi ve Nalan imzalı “İki Külfetin Bin Rubleye Kurban Gitmeleri” adlı hikâyeler de *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çeşitli sayılarında neşredilmiştir. Hikâyeler farklı sayılarda yayımlanarak, *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin takip edilmesi amaçlanmıştır.

Yine *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin yayın programının beşinci maddesine uygun olarak Rusya'dan Amerika'ya kadar çok geniş olan coğrafyadaki kadınların çocuk yetiştirmeleri, eğitim durumları, kız balaları için mektep açılması ve buldukları yerdeki yenilikler ve benzeri *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çeşitli sayılarında yer almıştır. Örneğin, 1906 yılının 4. numarasının 49-50. sayfaları arasında Kafkasya'daki Müslüman hanımlarının durumu anlatılırken 1906 yılının 37. numarasında İstanbul'daki kadınlar arasında Fransızca ve piyano dersinin yaygınlaşması anlatılmıştır.

1907 yılının 3. numarasının 2-3. sayfalarında yer alan "Serbest-i Tezvîc" adlı yazıda Fransa'da olduğu gibi Rusya'da da serbest nikâh ve tezvîc (Grajdanskiy brak) olduğu anlatılırken 1907 yılının 4. numarasının 3-4. sayfalarında yer alan "Fransa'da kaç yaşında izdivâç ediyorlar?" başlıklı yazıda Fransa'daki resmi işlerden sorumlu belediyeden alınan verilerin de yardımıyla kadın ve erkek evliliğinin geçmişteki ve bugünkü durumu ele alınmıştır.

Âlem-i Nisvân Dergisi'nde Ziya Paşa, Şeyh Vasfî, Hacı Arif Bey gibi şairlerin şiirlerinin yanı sıra İsmail Gaspıralı'nın küçük kızı olan Nigar Hanım'ın da şiirlerine yer verilmiştir. Nigar Hanım'ın şiirlerine, *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 1907 yılının 3. numarasının ilk sayfasında "Nerdesin" ve 1907 yılının 6. numarasının 3. sayfasında "Gönlüm Ne İster?" adlı şiirle yer verildiği tespit edilmiştir.

29 Dekabır (Aralık) 1906 tarihli *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin kapağında Hicri Tarih / Sene / Numara / Derginin Rusça adı ve Basım yeri / Rusça tarih olarak yer alan ifadelerin 1907 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çeşitli sayılarında da yer aldığı tespit edilmiştir. 29 Dekabır (Aralık) 1906 tarihli *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin kapağı şu şekildedir:

26 Zi'l- kade 1324	Birinci Sene	Numero 37 No.37	JENSKİY MİR Bahçesaray	29 Dekabır 1906
-----------------------	-----------------	--------------------	---------------------------	-----------------

29 Dekabır (Aralık) 1906 yılına ait 37. numaralı *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin dış kapağında derginin mevadd-ı mündericesi yer almamaktadır. 29 Dekabır (Aralık) 1906 tarihli *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin Dış Kapağında: "Bin dokuz yüz yedinci sene için "Âlem-i Nisvân mecmûasının müşteri defteri açıktır. Senelik (üç ruble) altı aylık (bir ruble elli kapık) ve dört aylık (bir ruble) bedel ile müşteri kayd olunur. Mürâcat- Bâğçeserâyda "Tercümân" İdâresine." ifadelerinin altında 1906 yılında *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde çıkmış olan yazılardan bazılarının başlıkları yer almaktadır.

Ayrıca 29 Dekabır (Aralık) 1906 yılına ait 37. numaralı *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin dış kapağında Türkçe'ye "İki Yıl Okul Tatili, İki Yıl Mektep Tatili,

Seyâhat-ı Hârik'ulâde” olarak çevrilmiş olan ünlü Fransız yazar Jules Verne'nin kitabının *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde neşir edilmesine dair “*Frengistânın en meşhûr muharrirlerinden ve neşirleri cümle dillere tercüme edilmiş “Jul Vern’ in “Çocuklar Seyâhati” tam resimli romanı her nüshamızda devâm idecektir. Bu hikâyeye cümle ata ve anaların dikkatini celb ediyoruz- Balaları ile berâber okusunlar rûh ve tabîat terbiyesi için en tesîrli dersler alurlar. Bu hikâyeye-yi garîbe sıbyâne cigitlik, bahâdırılık, çâresizlikde çâre izlemek, her derdin bir devâsını bulmak, her hâlden bir istifâde çıkarmayı öğredüb say ve gayret yollarını açar bu hikâyeyi mutlak herkes okumalıdır; eğlenceli farklı ve müessir ders-i ibretidir.*” ifadeleri yer almaktadır.

1907 yılının 2. numarasının kapağında ünlü Fransız yazarı Jules Verne'nin *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde “Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı'alar” adıyla neşredilen romanında, adaya düştüklerini zanneden çocukların sahil kenarında midye toplamalarını gösteren bir resim yer almaktadır. 1907 yılına ait farklı sayılardaki *Âlem-i Nisvân* Dergilerinde, derginin kapak sayfası olmadan dergideki yazılara ilk sayfadan itibaren başlandığı tespit edilmiştir. 1907 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarına ait *Âlem-i Nisvân* dergilerinde, önceki yıla ait *Âlem-i Nisvân* sayılarındaki sayfa değişiklikleri yerine derginin sayılarının 8 sayfa olarak belirlendiği tespit edilmiştir.

1905 numune sayısında ve 1906 yılına ait çeşitli sayılarda yer alan İlm-i Hadîs kısımlarının, 1907 yılı Ocak ve Şubat sayılarında yer aldığı Mart sayılarında ise yer almadığı tespit edilmiştir.

Jules Verne'nin *İki Yıl Okul Tatili (Deux Ans De Vacances)* adlı kitabında sayı olarak başlattığı bölümler *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde “bâb” olarak yer alırken 30 Mart 1907 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde “Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı'alar” adlı bölümde, bölüm başlığının Jules Verne'nin adı geçen kitabında olduğu gibi “F.B.1807” olarak yer aldığı gözlemlenmiştir.

1910 yılına ait çeşitli sayıları elimizde mevcut olan *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde, derginin çeşitli sayfalarında reklamlara yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu reklamların bir kısmının tamamen Rusça, bir kısmının ise hem Rusça hem de Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye'deki yayınlarda *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 1906-1910 yılları arasında yayımlandığı belirtilmektedir (Devlet 2011: 94). 20 yıl arşivlerde Tercüman Gazetesi'ni inceleyen Kırmılı araştırmacı Seitgazi Gafarov, *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 1911 yılına kadar çıktığını ispatlamıştır.

1910 yılında 10 sayısı, 1911'de sadece 3 sayısı çıkmış olan *Âlem-i Nisvân* Dergisi'ni Şefika Gaspıralı 1917 yılında yeniden çıkarmayı

düşünmüşse de Ekim Devrimi yüzünden dergiyi çıkaramamıştır.² Son yapılan araştırmalar sonucunda 1910 yılına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çeşitli sayıları ele geçirilmiş ve 1910 yılında 10 sayı yayımlandığı bilgisi günümüzde geçerliliğini yitirmiştir.

Türkiye'de Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde 1906 yılı 4. Sayı (24 Mart 1906) ve üç nüshası olduğu bilinmekte³ olan *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 1906 yılına ait 15, 35 ve 36. Sayıları Paris (Fransa)'te Centre Russe de l'Ecole Pratique des Hautes Etudes'de mevcuttur.

Timur Kocaoğlu'nun Özel Koleksiyonu'nda bulunan ve Akartürk Karahan sayesinde *Âlem-i Nisvân* Dergisi'ni görme ve üzerinde çalışma fırsatını bulduğumuz *Âlem-i Nisvân* Koleksiyonu'nda ise 1905, 1906, 1907 ve 1910 yıllarına ait farklı sayıları olan *Âlem-i Nisvân* Dergisi olduğu tespit edilmiştir. 1910 yılına ait sayılar sayfa eksikliği ve sayfaların tam olarak okunmaması nedeniyle bu çalışmamıza dâhil edilmemiştir.

Âlem-i Nisvân Dergisi'nin yukarıda bir kısmından kısaca bahsetmeye çalıştığımız içeriğinden başka dergide imzasız ve başlıksız yazılar da bulunmaktadır. 1905, 1906, 1907 yıllarına ait *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin hem ayrı ayrı hem de her başlığın odaklandığı temel konuyu dikkate almak suretiyle sınıflandırmış olarak ayrı ayrı aktarıyoruz.

1.Kronolojik İndeks (1905, 1906, 1907)

İmza	Başlık	Sayfa Aralığı
1905 Numune Sayısı		
Abdü'l-şükür Monla Abdü'l-reşid oğlu Eminof	" <i>Âlem-i Nisvân</i> İdâresine" "Mektûb"	1
Fatıma Feride Bint-i Murtaza Vehbuva	"Diğer Mektûb"	1
Zeyneb Elbib Sefarva	"Diğer Mektûb"	1-2
İmzasız	"Bu Nüshamızdaki Resimler"	2-3
İmzasız	"Başlıksız"	3
İmzasız	"Hadis-i Şerifler"	4
İmzasız	"Başlıksız"	4-5
İmzasız	"Men kâne lehu sabî feliyetesâbehü lehu"	5
İmzasız	"Başlıksız"	5

² Sukhodolova, Anna (2013). "Şefika Gaspıralı ve Kadın Dergisi *Âlem-i Nisvân*". https://prezi.com/xswprcj-rh_z/sefika-gaspral/ [06.01.2020].

³ QHA (2016). "*Âlem-i Nisvân* Dergisi 110 yaşında". <http://old.qha.com.ua/tr/kultur-sanat/alemi-nisvan-dergisi-110-yasinda/143287> [06.01.2020].

İmzasız	“El-cennetü tahte’l akdam’il-ümmihâti”	5
İmzasız	“İnnemâ en-nisâü şakâiku’r-ricâli”	5-6
İmzasız	“Meşhûre Kadınlar” “Safiye Bint-i Şerife’d-din”	6
İmzasız	“Âişe El-Kurtubiyye”	6
İmzasız	“Lâle Hâtûn”	6
İmzasız	“Analık Devr-i Kadîmi” “Târîh-i Temden Beşerden Bir Büt”	7-8
İmzasız	“Ana Dersleri”	8-9
İmzasız	“Yaraşmak-Bezenmek”	9-10
Sırrı Pâşâ’dan	“Edebiyyât” “Hadîs-i Ulvî”	11
İmzasız	“Ziyâ Pâşâ Merhûmun”	11
İmzasız	“Bülbül-Yani Sandugaç”	11
Rukiye Hânım Almakayeva	“İdâreye Mektûb”	11-12
İmzasız	“Müşterilerin İsimleri”	12
No.4 Mart 24 Sene 1906 (24 Mart 1906)		
İmzasız	“Kafkasya’da Müslime Hânımlar”	49-50
İmzasız	“Bahtsız Bala”	51-53
İmzasız	“Başlıksız”	56
İmzasız	“İlm-i Hadîs” “Hâmilâtü ve’d-dâtü mürziâtü rahîmâtü biev lâdihinne levlâ mâ yetfîne ilâ ezvâcihinne dahele musliyyâtihinne’l-cennete”	56
İmzasız	“El-îmânü ve’l-amelü karinanün lâ yeslehu küllü vâhidin minhümâ illâ mea sâhibihi”	56
İmzasız	“Efdalül-müminîne raculun semeha-l bey’a semeha’l-şerrâe semeha’l-kazâe semeha’l-iktizâe”	56-57
İmzasız	“Allâhümme innî euzu bike men ilmin lâ yenfu ve amelîn lâ yerfî ve duâin lâ yesmeu”	57
İmzasız	“Meşhûre Kadınlar” “Hürşid Bânû”	57
İmzasız	“Sırrî Hânım”	57 ⁴
Tokmaklı S.Abd’ul- manaf	“Başlıksız”	64
No.6 April 7 Sene 1906 (7 Nisan 1906)		
İmzasız	“Kızların Talîm ve Terbiyesi”	81-82
İmzasız	“Bahtsız Bala” “Üçüncü Meclis”	82-85
İmzasız	“Dördüncü Meclis (Âişe Hânım-Âta Bey)”	85-86

⁴ Mikrofilmde 58-63.sayfalar eksiktir.

İmzasız	“Mizânü'l-Hevâ”	86-88
İmzasız	“Kutb Balığı(Kît)”	88-89
İmzasız	“Meşhûre Kadınlar” “Zeyneb Hâtûn”	89-90
İmzasız	“Zeyneb Hânım”	90-91
İmzasız	“Tabîb Nasihatleri” “Yamân boğaz ağrısı- Diferit”	91-93
Yarullâh Murâdof	“Hikâye” “İffetlü Hânım ve Kızlar!”	93-94
İmzasız	“Başlıksız”	94-96
No.35 Noyabır 1 Sene 1906 (1 Kasım 1906)		
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı'alar”	545-553
İmzasız	“Mollâ Nasr'ed-din Mecmûası”	553-554
Çehre Çay Hâlâ	“Bir Arvadın (Kadının) Cevâbı”	554-556
İmzasız	“Mısr”	556-557
İmzasız	“İlm-i Hadîs” “İhfez vüdde ebike lâ taktahu feyutf- allâhü nureke”	558
İmzasız	“Ehli dineke yekfik'el-kalîlü min'elameli”	558
İmzasız	“İbnü uhti'l-kavmi minhüm”	558
İmzasız	“Alâ abdihi hüsnen velâ yühibb'ül buse vel'ed- tebase”	559
İmzasız	“Şi'r –i Türki”	559
İmzasız	“Başlıksız”	559-560
İmzasız	“Türlü Havâdis”	560
Yeni Sayı⁵		
A.Şör	“Terbiye”	561-563
İmzasız	“Doktor Besim Ömer Pâşânın Kadınlar Hakkında Bir Nice Sözü”	564-565
İmzasız	“Başlıksız”	565-566
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı'alar”	566-570
İmzasız	“İlm-i Hadîs” “Ührusu fe inne'l-harse mübârekün ve ekseru fihi min'el- hacâcimi”	570-571
İmzasız	“İsnâni hayrun min vâhidin ve selâsetün hayrun min esneyni ve erbeatün hayrun min selâsetin fealeyküm bi'l-cemâati fe innallâhe lâ yecmeu ümmeti illâ ale'l- hüdâ”	571

⁵ Bu sayının tarihi tam olarak bilinmemektedir.

İmzasız	“İsnâni lâ yenzurullâhü ileyhimâ yevm’el- kıyâmeti kat’ur-rahmi ve câ’rus-sevi”	571
İmzasız	“İttekû davete’l-mazlûmi ve inkâne kâfiren fe innehu leyse düneha hicâb”	571
Edhem	“Şi’r-i Türkî”	572
Şarkî Sultân Selîm Hân	“Başlıksız”	572
Hokandlı Eşref’ül-penâd Tâcih	“İdâreye Mektûblar”	572-574
İmzasız	“ İdâreden”	575
İmzasız	“Tebrik- nâme”	575
Zeytune Fahriye	“Özr-nâme”	575-576
Şefîka	“ İdâreden”	576
26 Zi’l-ka’de 1324 - Birinci Sene – Numero 37- 29 Dekabr 1906 (29 Aralık 1906)		
İmzasız	“Gül-Çiçek Saâti”	No.37- Kapak
İmzasız	“Çiçekden Sâat”	577
İmzasız	“ Güneş ve Kan”	577-578
İmzasız	“İlm-i Hadîs” “İza ehabbe ehadeküm ehâhu feliyulemhü ennehü yühibbühü”	578
İmzasız	“İza eta küm kerîmü kavmin fe kürimühü”	578
İmzasız	“İza amilet seyyiaten fe’ttebiha hasneten temhuha”	578
İmzasız	“İza semiatüm bi’t-tâuni bî arzin felâ tedhulu aleyhi ve iza vakaa ven entüm bî arzin felâ tahrucu minhü”	578
İmzasız	“İza eta ehadeküm hâdimühü bitaâmihi kad kefâhu ilâcehü veduhâne feliyüclishü meahü fein lem yüclishü meahü felyünavilhu ikleten evikteyni”	578-579
İmzasız	“Hânımlara Hitâb”	579
İmzasız	“Hânım”	579
İmzasız	“Hânımlar Âlemi’nde”	579
İmzasız	“Başlıksız”	579
İmzasız	“Başlıksız”	579
İmzasız	“Başlıksız”	579
İmzasız	“Kabûl-ü İslâm”	579
İmzasız	“Başlıksız”	579
İmzasız	“Vefât”	579-580
Şeyh Vasfi	“Gazel”	580

Şefika Gaspıralı'nın Âlem-i Nisvân Dergisi Üzerine Bir İnceleme ve Sistematik İndeks

Ârif Beg	“Başlıksız”	580
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı ‘alar”	580-581
İmzasız	“Üçüncü Bâb”	581-584
29 Zil-hicce 1324- İkinci Sene- Numero 2 -30 Yanvar 1907 (30 Ocak 1907)		
İmzasız	“Açlara İâne İdiniz!!” “Şefkatlü İnsânlar” “Ey Sevgülü Kızlar”	1-2
İmzasız	“Bakü’de Kadınlar Cemiyeti”	2-3
Nosal Âkıbet	“Çocuk Büyütmek”	3
Muallim Nâcî	“Zavâllı Kız”	3-4
İmzasız	“Hakikat – Efsâne”	4
İmzasız	“Cenâb Abd’ül-hakim Efendi Vakıt Gaztesine yazıyor”	4
İmzasız	“Gine de Kargalı’dan Vakıt’in muharriri yazıyor”	4
İmzasız	“Gine de Kargalı’dan Herât Hazretinin Ehliyesi Mükerrerme Hânım yazıyor”	5
İmzasız	“Bu sözlere Vakıt gaztesi diyor”	5
Tuna	“Bulgaristân”	5
Muallime Ferhunde Hânım Dinkayeva	“Tokmakdan”	5
Vakit	“Başlıksız”	5
İmzasız	“Başlıksız”	5-6
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi”	6-8
12 Muharrem’ül-harâmîr 1324- İkinci Sene- Numero 3- 12 Fevral 1907 (12 Şubat 1907)		
İmzasız	“Nat”	1
Nigâr Hânım	“Nerdesin”	1
İmzasız	“Hârûn’ür-Reşîd’in Otası Yâhûd Şark Üslûbunda Tefriş-i Büyût”	2
İmzasız	“Serbest-i Tezvîc”	2-3
İmzasız	“Başlıksız”	3
Âcizeniz Münevver Ahmed Cân Kızı Koy Begaruva	“İdâreye Mektûb”	3
İmzasız	“İdâre”	3
İmzasız	“İlm-i Hadîs” “Semaniyeten übugz halikat -allâhü ileyhi yem’el-kıyâmet’is- sekârune vehüm’ül-kezzâbune ve’l- hayâlune vehüm’ül-müstekbirüne ve’l- lezine yeknüzüne’l-bagzâü li- ehavanihim fi sudurihim fe izâlekühüm tahlûku lehüm ve’l-lezine	3

	iza dava il'allâhi ve rasûlihi kânu batâen ve iza dava ile's-şeytâni ve emrihi kânu serâân ve'l-lezzine lâ yeşrefü lehüm tamâun min'ed-dünyâ ill'estahlühü bi îmânihim ve in lemyekün lehüm zalike bihakki ve'l-meşâüne bi'n-nemimeti ve'l-müferriküne beyn'el -ehibbeti ve'l- bâgüne'l-berâid-dahzati ülaike yekazziruhüm er-rahmanü azze ve celle”	
İmzasız	“371 Es-sülüs ve's-sülüs kesirun inneke en tezir ve ruştek agniyâen hayrûn min en tezerhüm âiletin yetekeffefune'n-nâse ve einneke len tenfika nefkaten tebtęęi bihâ vechu'llâhi illa ücretin bihâ hattâ mâ-tecalü fi fi imrâeteke”	4
İmzasız	“İn-allâhe Teâlâ yenhaküm en tahlefü bi'abaiküm”	4
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı'alar”	4-7
İmzasız	“Beşinci Bâb”	7-8
23 Muharrem'ül-harâmîr 1325- İkinci Sene- Numero 4- 23 Fevral 1907 (23 Şubat 1907)		
İmzasız	“Başlıksız”	1-2
İmzasız	“İlm-i Hadîs” “Ekser'ün-nâsi zünûben yevm'el-kıyâmeti ekseruhüm kelâmen fi mâlâ yanihi”	2
İmzasız	“Selâseten lâ yükellihüm'ullâhü yevm'el- kıyâmeti velâ yenzuru lehüm lâ yüzekkihim velehüm azâbün elîmün şeyhü zânin ve melekü kezzâbin ve âilü müstekberin”	2
İmzasız	“Er-racülü alâ dîn-i halîlihi feliyenzur ehadüküm men yühâlilü”	2
İmzasız	“Er-rahmanü yerhamühümü' r-rahmanü tebâreke ve teâlâ erhamü men fi'l-ârzi yerhamüküm men fi's-semâi”	2
İmzasız	“Eş-şehvet'ül-hafiyetü er-riyâ -ü şirkün”	2
İmzasız	“Başlıksız”	2-3
Nosal Âkıbet	“Fransa'da kaç yaşında izdivâc idiyorlar?”	3-4
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı'alar”	4-8
30 Muharrem'ül-harâmîr 1325- İkinci Sene- Numero 5- 2 Mart 1907 (2 Mart 1907)		
İmzasız	“İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri”	1-3
İmzasız	“Başlıksız”	3
İmzasız	“Kâdınlar Âlemi'nden”	3-4
İmzasız	“Başlıksız”	4

Şefika Gaspıralı'nın Âlem-i Nisvân Dergisi Üzerine Bir İnceleme ve Sistematik İndeks

İmzasız	“Başlıksız”	4
İmzasız	“Başlıksız”	4
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı‘alar ”	4-6
İmzasız	“Altıncı Bâb”	6-8
7 Saferü'l- hayr 1325- İkinci Sene- Numero 6- 9 Mart 1907 (9 Mart 1907)		
İmzasız	“İki Külfetin Yüz Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri”	1-2
Nâlân	“Başlıksız”	2
Nigâr Hânım	“Gönlüm Ne İster”	3
İmzasız	“Kâdınlr Âlemi'nden”	3
Yarullâh Murâdi	“Hânım Efendilere Hitâb”	3-4
İmzasız	“Başlıksız”	4
İmzasız	“Başlıksız”	4
İmzasız	“Mukaddime”	4-5
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı‘alar”	5-8
İmzasız	“İki Külfetin Yüz Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri”	1-2
14 Saferü'l- hayr 1325- İkinci Sene- Numero 7- 16 Mart 1907 (16 Mart 1907)		
İmzasız	“Başlıksız”	1
İmzasız	“Hânımlar Tarafından” “Müslümân Duma Azâlarıyla”	1
Nâciye	“Sevdâ- Alış viriş”	1-2
İmzasız	“Togururken Temizlik”	2
İmzasız	“Amerika”	3
Hâcî Ârif Beg	“Başlıksız”	3
İmzasız	“Başlıksız”	3
İmzasız	“Başlıksız”	3
Hüsnof	“Kayu Hicâb Zararlı?”	3-4
21 Saferü'l- hayr 1325- İkinci Sene- Numero 8- 23 Mart 1907 (23 Mart 1907)		
Nâcî	“Başlıksız”	1-2
İmzasız	“Togururken Temizlik”	2-3
İmzasız	“Sanâyî ve Ticâret”	3-4
İmzasız	“Kâdınlr Âlemi'nden”	4
İmzasız	“Geçen Zamânlara Dâir”	4

İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı’alar”	5-7
İmzasız	“Sekizinci Bâb”	7-8
28 Saferü'l- hayr 1325- İkinci Sene- Numero 9-30 Mart 1907 (30 Mart 1907)		
Ufa evizdi İbrâhim İmrân Karyesinde Züleyha bint-i Süleymân Omid Bayva	“İdâreye Mektûb”	1
İmzasız	“Togururken Temizlik”	1-2
Alî RâZî Genceli	“Âlem-i Nisvân, mecmû’asına “Şarkı” ”	2-3
İmzasız	“Kâdınlr Âlemi’nden”	3
İmzasız	“Başlıksız”	3
İmzasız	“Başlıksız”	3
İmzasız	“Başlıksız”	3
İmzasız	“Başlıksız”	4
Büsr Zehra Şakulof	“Tokmakdan”	4
İmzasız	“Çökertme”	4-5
İmzasız	“Çocukların Seyâhat Garîbesi Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı’alar”	5-7
İmzasız	“F.B 1807” ⁶	7-8
İmzasız	“Tokuzuncı Bâb”	8

2. Sınıflandırılmış İndeks

2.1. Açıklama, Bilgi verme

1905 Numune Sayısı: 2-3, 3, 4-5, 7-8, 9-10; 1906 No.4: 56; 1906 No.6: 86-88, 88-89; 1906 No.35: 556-557; 1906 No.37: Kapak, 577, 579; 1907 No.2: 2-3; 1907 No.3: 2; 1907 No.4: 2-3, 3-4; 1907 No.5: 4; 1907 No.7: 1, 3, 4-5; 1907 No.8: 4.

2.2. Alıntılama⁷

1906 No.6: 91-93; 1906 No.35: 564-565, 565-566; 1906 No.37: 577-578; 1907 No.6: 4- 5; 1907 No.7: 2; 1907 No.8: 2-3; 1907 No.9: 1-2, 4.

2.3. Çocukların Seyahat Garibesini

2.3.1. Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkı’alar: 1906 No.35: 545-553, 566-570; 1906 No.37: 580-581; 1907 No.2: 6-8; 1907 No.3: 4-7; 1907 No.4: 4-8; 1907 No.5: 4-6; 1907 No.6:

⁶ Bu tarih diğer başlıklar gibi yazıldığı için başlıklar kısmında yer almıştır.

⁷ Bu başlık altındaki yazıların tamamı Doktor Ömer Besim Paşa’dan alıntılanmıştır.

5-8; 1907 No.7: 5; 1907 No.8: 5-7; 1907 No.9: 5-7.

2.3.2. Bab⁸: 1906 No.37: 581-584; 1907 No.3: 7-8; 1907 No.5: 6-8; 1907 No.7: 5-8; 1907 No.8: 7-8; 1907 No.9: 8.

2.4. Hadis

2.4.1. Hadis-i Şerif: 1905 Numune Sayısı: 4, 5, 5-6.

2.4.2. İlm-i Hadis: 1906 No.4: 56, 56-57, 57; 1906 No.35: 558, 559, 570-571; 1906 No.37: 578, 578-579; 1907 No.3: 3, 4; 1907 No.4: 2.

2.5. Kadın⁹

2.5.1. Farklı Coğrafyalardaki Kadınların Durumu Hakkında Bilgi Verme: 1906 No.4: 49-50, 64; 1906 No.35: 572-574,575; 1907 No.2:5; 1907 No.3:3.

2.5.2. Kadın ve Çocuk: 1905 Numune Sayısı: 4-5, 8-9; 1906 No.6: 81-82; 1906 No.35: 561-563, 565-566; 1906 No.37: 579; 1907 No.2: 3, 5; 1907 No.6: 3-4; 1907 No.7: 3; 1907 No.9: 3.

2.5.3. Kadın Haberleri: 1906 No.37: 579; 1907 No.2: 1-2, 2-3, 5; 1907 No.5: 3-4, 4; 1907 No.6: 3, 4; 1907 No.7: 1, 1-2; 1907 No.8: 4; 1907 No.9:1, 3.

2.5.4. Meşhure Kadınlar: 1905 Numune Sayısı: 6; 1906 No.4: 57; 1906 No.6: 89-90, 90-91.

2.6. Mensur Türler

2.6.1. Hikâye: 1906 No.6: 93-94; 1907 No.2: 3-4, 4; 1907 No.5: 1-3, 3; 1907 No.6: 1-2, 2; 1907 No.9: 4-5.

2.6.2. Tiyatro: 1906 No.4: 51-53; 1906 No.6: 82-85, 85-86.

2.7. Manzum Türler

2.7.1. Gazel: 1906 No.37: 580.

2.7.2. Şarkı: 1907 No.7: 3; 1907 No.8: 1-2; 1907 No.9: 2.

2.7.3. Şiir: 1905 Numune Sayısı: 6, 11; 1906 No.35: 559, 559-560, 572, 575, 575-576; 1907 No.3: 1; 1907 No.6: 3.

2.7.4. Naat: 1907 No.3: 1.

⁸ Jules Verne'nin *İki Yıl Okul Tatili (Deux ans de vacances)* adlı kitabında sayı olarak başlattığı bölümler *Âlem-i Nisvân*'da "bâb" olarak yer almıştır. *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin 1907 yılının 9. sayısının 8. sayfasındaki bölüm başlığı Jules Verne'nin adı geçen kitabında olduğu gibi "F.B.1907" olarak yer almaktadır.

⁹ Bu konu *Âlem-i Nisvân*'da çeşitlilik gösterdiği için başlığın altında farklı alt başlıklar kullanılmıştır.

2.8. Mektup¹⁰

2.8.1. İdareden: 1906 No.37: 575, 576; 1907 No.3: 3.

2.8.2. İdareye Mektup: 1905 Numune Sayısı: 1, 11-12; 1906 No.37: 572-574; 1907 No.3: 3; 1907 No.9: 1.

2.8.3. Diğer Mektup: 1905 Numune Sayısı: 1, 1-2.

2.9. Türlü Havadis: 1906 No.35: 560; 1906 No.37: 579, 579-580; 1907 No.2: 2-3, 5-6; 1907 No.3: 2-3, 3; 1907 No.4: 1-2; 1907 No.6: 4; 1907 No.7: 3; 1907 No.9: 3, 4.

2.10. Yazılar¹¹: 1906 No.35: 553-554, 554-556; 1907 No.2: 4, 5; 1907 No.6: 3-4; 1907 No.7: 1-2, 3-4; 1907 No.8: 3-4.

Sonuç

Âlem-i Nisvân, İsmail Gaspıralı'nın imtiyaz sahipliği ve Şefika Gaspıralı'nın idare müdiresi olarak 1905-1911 yılları arasında çeşitli aralıklarla çıkarılmış olan süreli bir yayındır. Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın dergisi olan *Âlem-i Nisvân* 1905 yılının sonlarına doğru yayın hayatına başlamıştır. 1905 numune sayısından ardından 1906-Birinci Sene, 1907-İkinci Sene olarak 1906- 1910 yılları arasında yayımlanan *Âlem-i Nisvân* Dergisi, 1911 yılında sadece 3 sayı çıkmıştır.

Âlem-i Nisvân Dergisi, Şefika Gaspıralı tarafından 1917'de tekrar çıkarılmak istenmişse de Ekim Devrimi yüzünden gerçekleştirilememiştir. Dergideki bazı yazılar istisna olmak üzere, *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nde yayımlanan yazıların büyük bir bölümü imzasızdır. İmzasız yazıların da yine bazı yazılar istisna olmak üzere, Şefika Gaspıralı tarafından kaleme alındığı düşünülmektedir. 1905 numune sayısında toplamda 14 olan dergi sayfa sayısı, yıllara göre değişiklik göstermekle beraber dergide okuyucunun ilgisini diri tutmak amacıyla İslâm Âlemindeki meşhur kadınların kısa hayat hikâyelerinin anlatıldığı "Meşhûre Kadınlar", günlük hayattaki farklı konuları ele alan hadislerin açıklandığı "İlm-i Hadis" ve benzeri başlıklı yazılar bulunmaktadır. *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin yayın programının ikinci maddesinde yer alan "yurt tabîbliğine dâir malûmât ve haberler" için Osmanlı Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin kurucusu ve birçok ilkleri başarmış bir Türk profesörü olan Doktor Besim Ömer Paşa'nın *Doğururken ve Doğurduktan Sonra* adlı kitabından alıntılar yapılarak "Togururken Temizlik" başlıklı yazılar yayımlanmıştır. Derginin çeşitli sayılarında yer alan dergi programının beşinci

¹⁰ *Âlem-i Nisvân*'da yer alan mektupların içeriği çeşitlilik gösterdiği için bu başlık Mensur Türler dışında ayrı bir başlıkta gösterilmiştir.

¹¹ Bu başlıkta yer alan 1906 No.35: 553-554 ve 1907 No.2: 4, 5'teki yazıların imzaları bulunmamaktadır.

maddesinde yer alan” hikâye ve seyâhat” için ünlü Fransız yazarı Jules Verne'nin *İki Yıl Okul Tatili*, *İki Yıl Mektep Tatili*, *Seyâhat-ı Harikü'lâde* olarak Türkçeye çevrilmiş kitabı *Deux Ans De Vacances*, “Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vakı'alar” adıyla *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çeşitli sayılarında yer almıştır. Jules Verne'nin adı geçen kitabı dışında Muallim Naci'nin “Zavallı Kız” adlı hikâyesi ve Nalan imzalı “İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri” adlı hikâyeler de *Âlem-i Nisvân* Dergisi'nin çeşitli sayılarında neşredilmiştir.

Türkistan'dan Amerika'ya kadar çok geniş bir coğrafyadaki kadınların çocuk yetiştirmeleri, eğitim durumları, kız balaları için mektep açılması ve buldukları yerdeki yenilikler ve benzeri konular *Âlem-i Nisvân*'ın çeşitli sayılarında yer almıştır. Açıklamadan hadise, mensur türlerden Türk Dünyası ve diğer ülkelerdeki çeşitli havadislere kadar pek çok farklı alanda yazılar *Âlem-i Nisvân*'da yer almış olsa da bu geniş konu yelpazesinde idare müdiresi Şefika Gaspıralı'nın ısrarla üzerinde durduğu konu kadındır. Yazmış olduğu yazıların hemen hemen tamamında bu konuyu merkeze almıştır.

Rusya'da Türk Kadın Hareketleri'nin öncüsü olan ve “Bala, ananın ayinesidir (Çocuk, annenin aynasıdır)” diyen Şefika Gaspıralı'nın idare müdiresi olduğu *Âlem-i Nisvân* Dergisi günümüzde de eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın dergisi / gazetesi olma özelliğini korumaktadır.

Extended Abstract

Âlem-i Nisvân Journal is a supplementary appendix to İsmail Gaspıralı's first Turkish Newspaper, which published in Crimea, and it is also the third Newspaper in Turkish which published among Russian Muslims. Publishing in Crimea / Bahçesaray at the end of 1905, *Âlem-i Nisvân* Journal is not only the first women's journal of Crimean Turks and also it is significant for all Russian Turks. Based on available sources, *Âlem-i Nisvân* is the first woman newspaper published in the Turkish and Islamic World. It published under the concession of İsmail Gaspıralı and the administration of his daughter; Şefika Gaspıralı.

In the journal of *Âlem-i Nisvân*, at the beginning of the 20th century, we can find important information about the education, culture and problems of women in the Turkish world. In this study, the systematic index of *Âlem-i Nisvân* Journal dated 1905-1907. This systematic index based on the language, literature, history and sociology.

In the introduction, in the section of Şefika Gaspıralı, information about Şefika Gaspıralı was provided. The first issue of newspaper *Tercüman*, dated April 22, 1883, and it published as a Russian supplement under the title of “Jenskiy Mir” in the issue of October 21, 1905. The program of *Âlem-i Nisvân* Journal published in the Tatar Language. The journal published between

1906 and 1911. Only three issues published in 1911. Although Şefika Gaspıralı wanted to publish it again in 1917, it did not succeed because of the October Revolution.

The Chronological Index part examined concerning the signature, title and page range. The classified index section is divided into several subtitles according to the topics in the journal. As the topic of women varies in the Journal of *Âlem-i Nisvân*. These topics have been examined under different subheadings such as “Giving Information about the Status of Women in Different Geographies, Women and Children”. Short life stories of famous women in the Islamic world discussed under the heading of “Famous Women”. It has been observed that there is samples of Lâle Hatun and Âişe El- Kurtubiyye's poems in *Âlem-i Nisvân*. The proses examined as Story and Theater. The poetic parts divided into subtitles as Ode, Song, Poetry, Naat. The poems of Ziya Pasha, Sheikh Vasfi, Hacı Arif Bey, as well as poems of the poetry of İsmail Gaspıralı and Nigar Hanım, included in the *Âlem-i Nisvân* Journal.

Issues such as the raising of children, educational status, opening schools for girls in massive geography from Turkistan to America had been stated in various editions and issues of *Âlem-i Nisvân*. The articles in many different fields had been published in *Âlem-i Nisvân* Journal. However, the central theme had always been women. As *Âlem-i Nisvân*'s administrator of Şefika Gaspıralı said that “child is the mirror of the mother”. It is a vital journal dealing with the education and participation of women in social life.

Şefika Gaspıralı'nın Âlem-İ Nisvân Dergisi Üzerine Bir İnceleme Ve Sistematik İndeks

Öz

“Dilde, Fikirde, İşte Birlik” düşüncesiyle tanınan İsmail Gaspıralı'nın, Kırım'da yayımlanan ilk Türkçe gazete ve Rusya Müslümanları arasında yayınlanan Türk dilindeki üçüncü gazete olan *Tercümân Gazetesi*'nin ilave eklerinden olan ve 1905 yılı sonlarında Kırım/Bahçesaray'da yayın hayatına giren *Âlem-i Nisvân Dergisi* sadece Kırım Türkleri'nin değil bütün Rusya Türklerinin ilk kadın dergisidir. Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın gazetesi olan *Âlem-i Nisvân*, İsmail Gaspıralı'nın imtiyaz sahipliği ve liseyi yeni bitirmiş kızı olan Şefika Gaspıralı idaresinde yayımlanmaya başlamıştır. İlk sayısı 22 Nisan 1883 olan *Tercümân Gazetesi*'nin, 21 Ekim 1905 tarihli sayısında “Jenskiy Mir” başlığı altında Rusça olarak *Tercümân Gazetesi*'nin ilave eki olarak Tatar dilinde yayınlanacak olan *Âlem-i Nisvân Dergisi*'nin programı yer almıştır. *Tercümân Gazetesi*'nde *Âlem-i Nisvân Dergisi*'nin yayın hayatına başlayacağı okuyuculara bildirilmiştir. İlk sayısı 1905 yılının sonlarına doğru çıkmış olan dergi 1906-1910 yılları arasında çeşitli aralıklarla yayımlanmıştır. 1911 yılında sadece 3 sayısı çıkan dergiyi Şefika Gaspıralı 1917'de tekrar çıkarmak istese de Ekim Devrimi yüzünden gerçekleştirememiştir.

Bu çalışmada, Rusya'daki Türk Kadın Hareketi'nin öncüsü olan Şefika Gaspıralı'nın gazetecilik ve dergiciliği ile ilgili kısa bir bilgi verildikten sonra *Âlem-i Nisvân Dergisi*'nin mevcut sayıları dikkate alınarak bir tanıtım ve incelemesi yapılacak, ardından elimizde bulunan 1905-1907 yıllarına ait yazıların sistematik indeksine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İsmail Gaspıralı, Şefika Gaspıralı, *Tercümân Gazetesi*, *Âlem-i Nisvân Dergisi*, Kırım / Bahçesaray.

An Analysis on Şefika Gaspıralı's “Âlem-i Nisvân” Journal and its Systematic Index

Abstract

İsmail Gaspıralı, known with the idea of “Language, Opinion, Work Partnership”. His newspaper *Âlem-i Nisvân Journal* is the first Turkish newspaper published in Crimea. It is one of the supplements of *Tercüman* Newspaper, and also it is the third published newspaper in the Turkish language among Russian Muslims. Publishing, in Crimea / Bahçesaray at the end of 1905, *Âlem-i Nisvân Journal* is not only the first women's journal of Crimean Turks but also it is significant for all Russian Turks. *Âlem-i Nisvân* as the first women's newspaper published in the Turkish and Islamic World. It published under the concession of İsmail Gaspıralı and the administration of his daughter Şefika Gaspıralı. The first issue of newspaper *Tercüman*, dated April 22, 1883, and it published as a Russian supplement under the title of “Jenskiy Mir” in the issue of October 21, 1905. The program of *Âlem-i Nisvân Journal* published in the Tatar Language. Then, the journal published between 1906-1911. Only three issues published in 1911. Although Şefika Gaspıralı wanted to publish it again in 1917, it did not succeed because of the October Revolution. Lastly, in the following sub-section of this paper, the journalism of Şefika Gaspıralı, the pioneer of Turkish Women's Movement in Russia, explained. Then, *Âlem-i Nisvân Journal* introduced, and a systematic index added about the period of 1905-1907.

Keywords: İsmail Gaspıralı, Şefika Gaspıralı, Newspaper *Tercümân*, Journal *Âlem-i Nisvân*, Crimea / Bahçesaray.

Kaynakça

- Akpınar, Yavuz (2011). “*Tercüman*”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları. 40: 492-494.
- Bozkurt, G. Saynur (2004). “İsmail Bey Gaspıralı ve Eğitim Reformu”. *İsmail Bey Gaspıralı İçin*. Baş Ed. Hakan Kırımlı. Ankara: Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları. 289- 302.
- Çınar, A. Minara (2018). *Mektuplar Nesip Yusufbeyli’den Şefika Gaspıralı’ya*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Devlet, Nadir (1988). *İsmail Bey Gaspıralı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Devlet, Nadir (2011). *İsmail Gaspıralı: Unutturulan Türkçü, İslamcı, Modernist*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Ebüzziya, Ziyad (1989). “*Âlem-i Nisvân*”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları. 2: 362- 363.
- Hablemitoğlu, Necip (2006). *Gaspıralı İsmail Bey*. İstanbul: Birharf Yayınları.
- Hablemitoğlu, Şengül-Hablemitoğlu, Necip (1998). *Şefika Gaspıralı ve Rusya’da Türk Kadın Hareketi (1893-1920)*. Ankara: Ahmet Veli Menger Vakfı.
- İmam Ebu Zekerriyya Muhyiddin Yahya Bin Şerif En-Nevevi (2000). *Riyazü’s-Salihin*. çev. M. Yaşar, Kandemir- İsmail, Çakan vd. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Kalsın, Berrin (2015). “İsmail Gaspıralı ve *Tercüman* Gazetesi” *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2 (2) : 95-115.
- Kırimer, C. Seydahmet (2015). *Gaspıralı İsmail Bey*. İstanbul: İstanbul Türk Ocağı Yayınları.
- Kırımlı, Hakan (1996). “Gaspıralı, İsmail Bey”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları. 13: 392-395.
- Kırımlı, Hakan (Baş Ed.) (2004). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*. Ankara: Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları.
- Kocaoğlu, Timur (2004). “*Tercüman*’ın Dili ve Coğrafyası”. *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, baş ed. Hakan Kırımlı, Ankara: Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları. 215-226.
- Lazzerini J. Edward (2004). “İsmail Bey Gasprinskiy’nin *Tercüman*\Perevodçik’i: Modernizmin Bir Sözcüsü”. *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, baş ed.Hakan Kırımlı, Ankara: Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği

Genel Merkezi Yayınları. 199- 214.

Mardin, Ö. Faruk (1951). *Peygamberimizin Hayırseverlerden İstedikleri İmar Islah İşleri*, İstanbul: Nur Basımevi.

Mende G. Von (2004). “İsmail Bey Gasprinskiy: Rusya Türklerinin Milli Faaliyetleri Hakkında”. *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, baş ed. Hakan Kırımlı, Ankara: Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları. 15- 20.

Menekay, Serra (2017). *Şefika, İsmail Gaspıralı'nın Kızı*, 1. Baskı, Ankara: Galeati Yayıncılık.

Özafşar, M. Emin -Ünal, İ. Hakkı vd. (Ed.) (2019). *Hadislerle İslam Hadislerin Hadislerle Yorumu*. İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

QHA (2016). “Âlem-i Nisvân Dergisi 110 yaşında”. <http://old.qha.com.ua/tr/kultur-sanat/alemi-nisvan-dergisi-110-yasinda/143287> [06.01.2020].

Sağlık Şahin, G. Selcan (2014). “İsmail Gaspıralı, Türk Kadını ve *Âlem-i Nisvân Dergisi*”. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi İsmail Bey Gaspıralı Özel Sayısı*, 14 (4): .210-223.

Saray, Mehmet (1987). *Türk Dünyasında Eğitim Reformu ve Gaspıralı İsmail Bey (1851-1914)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Sukhodolova, Anna (2013). “Şefika Gaspıralı ve Kadın Dergisi *Âlem-i Nisvân*”. https://prezi.com/xswprcj-rh_z/sefika-gaspral [06.01.2020].

125

Verne, J. Gabriel (1955). *İki Sene Mekteb Tatili: Seyahat-ı Harikulade*. çev. Ahmed İhsan. İstanbul: Ahmed İhsan ve Şürekası Alem Matbaası.

Verne, J. Gabriel (1976). *İki Yıl Okul Tatili*. çev. Ferid Namık Hansoy. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Verne, J. Gabriel (1999). *İki Yıl Okul Tatili*. çev. Nihal Önel. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yaman, Ertuğrul (2002). *İsmail Gaspıralı*. Ankara: Alternatif Yayınları.

Yaman, Ertuğrul (2015). *Gaspıralı İsmail ve Türkçede Birlik*. Ankara: Akçağ Yayınları.